

Jana Dreimane

Ārzemju bibliotēku notikumu apskats

Vācu bibliotēkas piedāvā "Google" savu bibliogrāfisko informāciju

Vācu valstu (Vācija, Austrija, daļa Šveices) bibliotēku konsorcijs jumta organizācija "AG Verbund" (*Arbeitsgemeinschaft der Verbundsysteme, AG Verbund*, http://www.dnb.de/DE/Wir/Kooperation/AGVerbundsysteme/agverbund_node.html) nolēmusi iesniegt ASV uzņēmumam "Google" līdz pat 50 miljoniem katalogierakstu. Sadarbības mērķis ir nodrošināt "AG Verbund" bibliotēku bibliogrāfisko datu pieejamību plašajam "Google" lietotāju lokam, kas ir daudzārt lielāks nekā atsevišķām bibliotēkām un pat to konsorcijiem. "AG Verbund" katalogdati nodrošinās precīzāku informācijas meklēšanu digitālajā bibliotēkā "Google Books", jo tās veidotāju metadati ir ļoti nekvalitatīvi (lasiet, piemēram: Oder, Norman. Search giant says it's improving, and that a massive project inevitably means a percentage of errors. *Library Journal* [tiešsaiste]. March 9, 2009. Pieejams: <http://www.libraryjournal.com/article/CA6687562.html>).

Šo faktu apstiprinājusi Vācijas Nacionālās bibliotēkas ģenerāldirektore Elizabete Nigemana (*Elisabeth Niggemann, Generaldirektorin der Deutschen Nationalbibliothek*), kuras tiešā pakļautībā darbojas "AG Verbund" sekretariāts.

Paredzēts, ka vispirms tiks noslēgta vienošanās ar koncernu par datu izmantošanu un tad iesniegtas monogrāfiju nosaukumu ziņas.

Digitālajā bibliotēkā "Google Books" būs atrodami Vācijas, Austrijas, Šveices vācu daļas bibliotēku resursu metadati. Tas būtu labāks risinājums, nekā vācu bibliotēku portālu konkurēšana ar starptautisko un jaudīgo informācijas meklētāju — uzskata "AG Verbund" vadītāja. Taču tas nenozīmē, ka netiks pilnveidotas informā-

cijas meklēšanas sistēmas "AG Verbund" bibliotēku portālos.

Jāatzīmē, ka Austrijas Bibliotēku apvienība (*Österreichische Bibliothekenverbund*) savus katalogierakstus koncernam iesniedza jau 2006.gadā (plašāk lasiet: Google Scholar: Links zum Verbundkatalog. Pieejams: <http://www.obvsg.at/services/verbundkatalog-in-google/de>). Savukārt Bavārijas Bibliotēku apvienības (*Bibliotheksverbund Bayern*) un Berlīnes-Brandenburgas kooperatīvās bibliotēku apvienības (*Kooperative Bibliotheksverbund Berlin-Brandenburg*) katalogdati jau atrodami internetā tīmekļa vietnē <http://www.gateway-bayern.de>. Taču vairākas bibliotēku apvienības, piemēram, Bādenes-Virtembergas pavalstī, nav nodrošinājušas savu resursu metadatu tiešu pieejamību internetā.

Izmantotā informācija

Millionen Daten an Google. *Boersenblatt.net* [tiešsaiste]. May 23, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.boersenblatt.net/530513>

Spānija saņem Eiropas Komisijas atbalstu vērtīgu grāmatu un periodikas izdošanai

2012.gada 8.maijā Eiropas Komisija (EK) nolēma piešķirt Spānijai **10,95 miljonus eiro** vērtīgu grāmatu izdošanai. Piešķiruma mērķis ir kultūras mantojuma izplatīšana kopējās interesēs, kā arī vietējā tirgū valdošās konkurences nelabvēlīgā spiediena mazināšana. Spānijas valdības lūgums EK iesniegts 2012.gada 8.februārī.

Komentējot piešķirumu, EK viceprezidents, spānis Hoakins Almunja atgādināja, ka "grāmatas ir ne tikai fundamentāls personiskās izaugsmes līdzeklis, tās veicina demokrātiskas, saprātīgas un egalitāras sabiedrības veidošanos."

Par piešķirtajiem līdzekļiem, kas iztērējami 3 gados, varēs izdot oriģinālliteratūras pirmizdevumus, grāmatas, kas iznākušas pirms vairāk nekā 15 gadiem vai publikācijas, kurās rodams kāds pilnīgi jauns un kultūras kontekstā nozīmīgs elements. Publicējamais darbus atlasīs īpaša ekspertu komisija. Eventuālās publikācijas formāts (iespieddarbs vai elektronisks izdevums) nebūs no svara. Ikgadējais piešķirums — ap 3,65 miljoni eiro. Projekts īstenojams līdz 2014.gada 31.decembrim.

31.maijā EK paziņoja par vēl vienu piešķirumu Spānijai — tās kultūras periodikas izdošanai atvēlēti 8,7 miljoni eiro no Eiropas Savienības budžeta. Jūnijā izskanēja vēsts par atbalstu arī basku literatūras izdošanai, taču šī lēmuma detaļas ir konfidenciālas.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 3.punkts paredz atbalstu kultūrai un kultūras mantojuma saglabāšanai, ja vien tas neiespaido tirdzniecības apstākļus un konkurenci Savienībā tiktāl, ka tas nonāk pretrunā kopīgām interesēm (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E107:LV:HTM>).

Izmantotā informācija

State aid: Commission approves Spanish €10.95 million support for publishing culturally valuable books. European Commission [tiešsaiste]. May 8, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/455&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

Vatikāna bibliotēkai un slepenajam arhīvam — jauna vadītājs

2012.gada 9.jūnijā pāvests Benedikts XVI akceptēja 78 gadus vecā **Vatikāna Apustuliskās bibliotēkas un slepenā (pāvesta privātā) arhīva vadītāja, kardināla Rafaēles Farinas (Raffaele Farina)** lūgumu atcelt viņu no amata, lai viņš varētu doties pensijā. Kopš 26.jūnija Svētās Romas baznīcas arhivāra un bibliotēkāra pienākumus pilda arhibīskaps, Francijā dzimušais Žans Luijs Brjūšs (*Jean-Louis Bruguès*, 1943), kurš pirms tam bija Katoliskās izglītības kongregācijas sekretārs.

R.Farina apvienotajā bibliotēkā un arhivāra amatā darbojās kopš 2007.gada, kad tika uzņemts arī kardinālu kolēģijā, taču bibliotē-

Vatikāna bibliotēkas stikla sienas durvis ar Farina ģerboni

kas prefekta pienākumus viņš pildīja jau no 1997.gada. Viņa vadībā notika vērienīga bibliotēkas renovācija (2007–2010), uzsākta bibliotēkas e-kataloga veidošana un rokrakstu digitalizācija. Latvijas bibliotekāriem viņš pazīstams kā sadarbības partneris albuma "Terra Mariana" faksimilizdevuma veidošanā — no Vatikāna bibliotēkas Latvija ieguva vērtīgā darba fotokopijas. Pirms darbošanās bibliotēkā R.Farina veica pāvesta Kultūras padomes apakšsekretāra pienākumus, bet no 1992. līdz 2006.gadam vadīja Vatikāna Izdevējkomisiju. Lai iemūžinātu R.Farinas nopelnus, Vatikāna bibliotēku un muzeju atdalošās stikla sienas durvju rokturos iekausēts kardināla ģerboņa motīvs — enkurs un grāmatas.

R.Farina dzimis Dienviditālijā 1933.gadā. 21 gada vecumā iestājies saleziāņu ordenī un četrus gadus vēlāk kļuvis par priesteri. Bijis patroloģijas un baznīcas vēstures docētājs un rektors Pontifikālajā saleziāņu universitātē Romā. 2010.gadā Austrija viņam piešķīrusi 1.pakāpes goda krustu zinātnē un mākslā — galvenokārt par agrinās baznīcas vēstures pētījumiem, kas publicēti arī vācu valodā. Augstu valsts apbalvojumu viņš saņēmis arī no Vācijas.

Par kardinālu R.Farinu un bibliotēku plašāk lasiet: **Hintermeier, Hannes**. Lesen heißt, die Zeit stillstehen zu lassen. *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [tiešsaiste]. 05.07.2010 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://m.faz.net/aktuell/feuilleton/2.1782/vatikan-bibliothek-lesen-heisst-die-zeit-stillstehen-zu-lassen-11014099.html>

Jaunais Vatikāna Apustuliskās bibliotēkas un slepenā arhīva vadītājs Žans Luijs Brjūšs

Kontroversālais ACTA uzvarēts, bet cīņa vēl nav galā

2012.gada 4.jūlijā Eiropas Parlaments (EP) ar lielu balsu pārsvaru noraidīja (478 balsim "par" noraidījumu, 39 — "pret", 165 — atturoties) "Viltušas novēršanas tirdzniecības nolīgumu" (*Anti-counterfeiting Trade Agreement, ACTA*). Pret ACTA iebilda arī Starptautiskā bibliotēku asociācija un institūciju federācija *IFLA*, jo nolīgums apdraudēja tiesisko līdzsvaru starp autoru interesēm uz taisnīgu atlīdzību un sabiedrības tiesībām uz informācijas brīvu pieejamību. ACTA bija paredzēts, ka tiešsaistes pakalpojuma sniedzējam jāizpauž informācija par abonentiem,

kuru konti, iespējams, izmantoti autortiesību pārkāpumiem, kā arī to, ka var tikt iznīcināti "materiāli un darbarīki, kas galvenokārt izmantoti šādu pārkāpumu preču ražošanai" (latviešu valodā skat.: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMSI_151111_ACTA.3054.doc).

Kamēr nolīguma kritiķi svinēja uzvaru, EP pa "aizmugurējām durvīm" ienests ar Kanādu noslēdzamā "Visaptverošā ekonomiskā un tirdzniecības līguma (*Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA*) projektā, kurā iekļauti tādi paši autortiesību pārkāpumu apkarošanas pasākumi kā noraidītajā ACTA dokumentā.

Sarunas par divpusējo nolīgumu sākās 2009.gada novembrī un, visticamāk, noslēgsies šogad. Tāpat kā ACTA, tas tapa diezgan lielā slepenībā. Abu dokumentu analīze, ko veicis Otavas Universitātes jurisprudences profesors Maikls Geists (*Michael Geist*), liecina, ka daļa ACTA teksta "pārkopēta" jaunajā dokumentā. M.Geists

norāda, ka identiska ir visvairāk apstrīdētā autortiesību sadaļa, ieskaitot noteikumus par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu, nodarītā kaitējuma kompensēšanu, pārrobežu vajāšanu un soda sankcijām.

Lai CETA stātos spēkā, arī tam nepieciešams EP vairākuma atbalsts. Britu politiķis, EP deputāts Naidžels Farāžs (*Nigel Farage*) uzskata, ka no CETA nekavējoties izņemamas daļas, kas ietver nesamērīgus sodus par autortiesību pārkāpumiem, citādi to var sagaidīt ACTA liktenis.

Mediju pārstāvji un politiķi brīdina, ka apšaubāmie un dažādi interpretējamie ACTA panti var tik iekļauti arī citos normatīvajos dokumentos.

Izmantotā informācija

Banks, Martin. EU accused of trying to introduce Acta 'through the back door'. *TheParliament.com* [tiešsaiste]. 11th July 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.theparliament.com/latest-news/article/newsarticle/eu-accused-of-trying-to-introduce-acta-through-the-back-door>

Geist, Michael. ACTA Lives: How the EU & Canada Are Using CETA as Backdoor Mechanism To Revive ACTA. *Michael Geist's Blog* [tiešsaiste]. July 09, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.michaelgeist.ca/content/view/6580/135>

Itālijas kultūras darbinieki aptur valdības ieceri likvidēt Itālijas Centrālo audio un audiovizuālo resursu institūtu

2012.gada 12.jūlijā Itālijas Bibliotēku biedrība (*Associazione Italiana Biblioteche, AIB*) oficiālā vēstulē puda neapmierinātību par valdības pēkšņo un nepārdomāto ieceri likvidēt nacionālo institūciju (*Istituto centrale per i Beni Sonori e Audiovisivi*), kas no 1928.gada apkopo un glabā audio un audiovizuālos resursus. Biedrība uzsver, ka šis solis var apdraudēt nacionālā kultūras mantojuma saglabāšanu. Valsts bibliotēku un arhīvu sistēmas sakārtošanas nepieciešamību Itālijas informācijas un bibliotēku speciālistu sabiedrība apzinājusies jau krietni sen. Valsts budžeta reducēšanas draudu priekšvakārā *AIB* lūgusi kultūras ministru *Lorenzo Ornagi* (*Lorenzo Ornaghi*) publiskot abu nacionālo bibliotēku (Romā un Florencē), Centrālā Audio un audiovizuālo resursu institūta, Vienotā kataloga institūta (*Istituto Centrale per il Catalogo Unico*), kā arī Arhīvu un bibliotēku restaurācijas un saglabāšanas institūta (*Istituto centrale per il restauro e la conservazione del patrimonio archivistico e librario*) apvienošanas plānu. Jaunajai Itālijas Nacionālajai bibliotēkai vajadzīga akadēmiska, finansiāla un administratīva autonomija, teikts *AIB* paziņojumā.

27.jūlijā Itālijas parlamenta Budžeta komisijas sēdē no krietni reducējamo vai likvidējamo iestāžu saraksta "Taupības plānā" tika svītrots ne vien Centrālais audio un audiovizuālo resursu institūts, bet arī divas citas kultūras iestādes, proti, Eksperimentālās Kinematogrāfijas centrs (*Centro Sperimentale di Cinematografia*), un Nacionālā kinotēka (*Cineteca Nazionale*). Tā kā 14.augustā "Taupības plānu" ratificēja parlaments, institūta likvidēšanas draudi pagaidām novērsti.

Izmantotā informācija

Contro la soppressione dell'Istituto centrale per i Beni Sonori e Audiovisivi. Il web dell' Associazione Italiana Biblioteche [tie-

saiste]. 12.07.2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.aib.it/attivita/comunicati/2012/25262-soppressione-istituto-beni-sonori/>

A positive result of the mobilization for Italian Sound Archives. Il Teatro della Memoria, 29.07.2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://ilteatrodellamemoria.wordpress.com/2012/07/29/a-positive-result-of-the-mobilization-for-italian-sound-archiv>

ASV: "Gūtenberga galaktika" mainās, taču nesarūk

Iespiesto grāmatu ražošanā nav norieta — liecina ASV bibliogrāfiskās informācijas uzņēmuma "Bowker" sastādītā izdevējdarbības statistika par 2011.gadu. Salīdzinot ar 2010.gadu, iespiesto grāmatu skaits pērn pieaudzis par 6% un sasniedz 347 178 nosaukumu. Liekāko kāpumu sastāda autorizdevumi. Izdevējdarbības un mediju pētniecības uzņēmuma "Simba Information" vecākais analītiķis *Maikls Noriss* (*Michael Norris*) šo fenomenu skaidro ar emocionāliem motīviem: "Autori gūst zināmu prieku, turot rokā savu grāmatu, dāļājot autogrāfus un pasniedzot grāmatu dāvanā — kaut kas tāds nav iespējams ar e-grāmatu."

Protams, iespiesto grāmatu noteikti ir vairāk, nekā atrodams "Bowker" izdevējdarbības statistikā — tā ietver informāciju tikai par tiem darbiem, kam piešķirts *ISBN* numurs.

Iespiedumi pēc pieprasījuma un atkārtoti metieni uzskaitīti atsevišķā kategorijā. Tajā ietvertas grāmatas, kas tiek pārdotas pārsvarā internetā, tās izdod apgādi, kas specializējas uz darbiem, kuru autortiesību aizsardzības termiņš beidzies. Šīs kategorijas grāmatu skaits ir iespaidīgs — 1,1 miljons nosaukumu. Kaut gan, salīdzinot ar 2010.gadu, pērn tajā fiksēts nozīmīgs kritums — par 69%, trīs pēdējo gadu dinamika ir augšupejoša. Atkārtotie iespiedumi un publikācijas pēc pieprasījuma sastāda 72% no visām jaunajām iespiestajām grāmatām (produktīvākais uzņēmums "BiblioBazaar" — 773 857 nosaukumi)

ASV iespiesto jaunizdevumu spektrā joprojām dominē daiļliteratūra ar 60 000 nosaukumu. Otrajā vietā ierindojama literatūra bērniem un jaunatnei — 36 000 nosaukumu. Jaunu grāmatu skaita kāpums vērojams izglītībā (par 20%), mūzikā, filozofijā un psiholoģijā (par 14%), kā arī reliģijā, uzņēmējdarbībā un literatūrā jaunatnei (par 11%).

Pieprasījuma dinamika

Uzņēmums "Bowker" noskaidrojis, ka 2011.gadā ASV iedzīvotāji tikai 7% no grāmatu iegādei tērētās naudas izlietoja e-grāmatām, taču nopirkto darbu skaitā tās sastāda jau 14%. Ievērojamā atšķirība starp naudas apgrozījumu un pārdoto e-grāmatu skaitu izskaidrojama ar to, ka e-grāmatu cena ASV ir zemāka nekā iespieddarbiem. Jāatzīmē, ka 2010.gadā ieņēmumi no e-grāmatu pārdošanas sastādīja tikai 2% no kopējā grāmatattirgus apgrozījuma.

Žanra ziņā vispieprasītākās e-grāmatas ir fantāzijas literatūra un detektīvstāsti (2011.gadā — 24% no pārdoto e-grāmatu skaita, tāpat kā aizpērn). Trešais ie-

cienītākais žanrs ir piedzīvojumliteratūra (trileri) un romantisma caurstrāvoti sacerējumi (2011.gadā — 15%, aizpērn — 4–5% no pārdoto e-grāmatu skaita). Tiem seko zinātniskā fantastika (2011.gadā — 14%, aizpērn — 5% no pārdoto e-grāmatu skaita).

“Bowker” statistika liecina, ka, salīdzinot ar 2010. gadu, nedaudz kritušies ieņēmumi par cietos vākos iesieto grāmatu realizāciju (no 42% uz 39%). Par dažiem procentiem sarucis arī mīkstos vākos brošēto grāmatu pieprasījums vairumtirdzniecībā, turpretim mazumtirdzniecībā tas audzis par nieka 1%.

Uzņēmuma “Bowker Market Research” viceprezidents Kellijs Galahers (*Kelly Gallagher*) norāda, ka radikālas pārmaiņas izdevējdarbībā raisīs ne vien e-grāmatu un digitālā satura pieaugums, bet arī progresējošā autoru vēlme un iespējas izdot grāmatas pašiem, bez izdevēju līdzdalības.

Izmantotā informācija

Publishing Market Shows Steady Title Growth in 2011 Fueled Largely by Self-Publishing Sector. ProQuest, 2012 [tiešsaiste]. June 5, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: http://www.bowker.co.uk/en-UK/aboutus/press_room/2012/pr_06052012.shtml

Mystery führt digital. *Boersenblatt.net* [tiešsaiste] Juni 4, 2012. [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.boersenblatt.net/531905/>

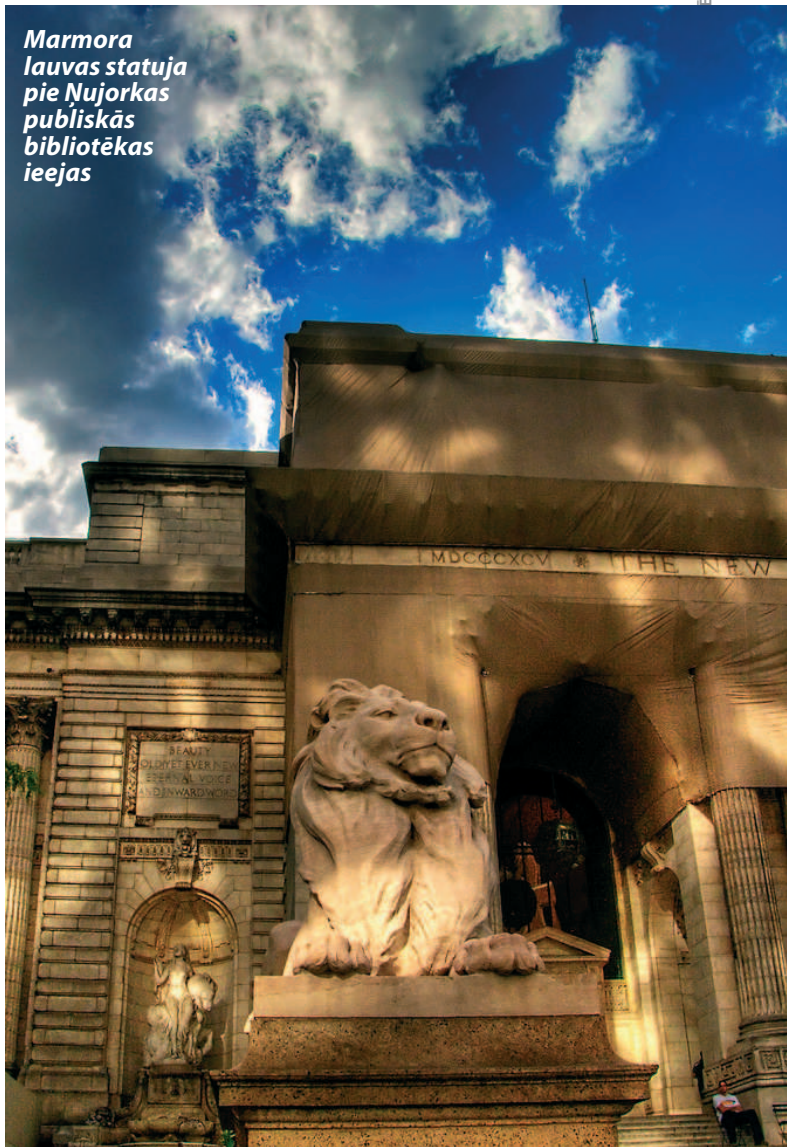
Tradīcija pret modernismu; pētniecība pret izklaidi? — debates par Ņujorkas Publiskās bibliotēkas reorganizāciju

Amerikas sabiedrībā raisījušies strīdi par Ņujorkas Publiskās bibliotēkas (turpmāk — NYPL) galvenās ēkas renovācijas plānu. Monumentālo, zināšanu brīvpieeju simbolizējošo ēku ar divām lauvām (uzcelta 1911.gadā) priekšplānā NPL vadība iecerējusi izveidot par “lielāko kombinēto pētniecības un abonementa bibliotēku visā valstī”, divkārt palielinot publikai pieejamo zonu (*Reimagining the Stephen A. Schwarzman Building. The New York Public Library, 2012.* Pieejams: <http://www.nypl.org/yourlibrary/42-street>). Tikas atvērta milzīga datorlasītava un kafejnīca. Lai iegūtu līdzekļus pārveidojumiem, ko projektēs Lielbritānijas arhitekta Normana Fostera birojs, NPL valde plāno pārdot bibliotēkas abonementa filiāli pašā Manhetenas centrā (*Mid-Manhattan Library*, dib.1970.gadā), kā arī Zinātnes, industrijas un biznesa bibliotēku (*Science, Industry and Business Library, SIBL*, dib. 1995.gadā) līdz ar visu zemi. Daļu no abu slēgto struktūrvienību krājuma integrēs centrālajā bibliotēkā, bet 3 miljonus mazpieprasītās literatūras no galvenās bibliotēkas (tajā glabājas ap 5 miljoni grāmatu, kopumā — ap 15 miljoni vienību) pārvietos uz krātuvi Ņūdžersijā.

Vairāk nekā 1100 zinātnieku, rakstnieku — viņu skaitā arī Salmans Rušdi, Mario Vargass Ljosa, Toms Stopards — parakstījuši protesta vēstuli bibliotēkas administrācijai. Tajā iebilsts pret SIBL ēkas pārdošanu un zinātniskās literatūras pārvietošanu uz attālo krātuvi. Protestētāji uzskata, ka visi pūliņi un papildus līdzekļi jāveltī ekonomiskās krīzes dēļ reducēto, novājināto filiāļu un nodaļu atjaunināšanai. Viņi atgādina, ka 2008.gadā slēgta Slāvu un Baltijas [literatūras] nodaļa,

neatstājot bibliotēkā nevienu šī reģiona problemātikas speciālistu. Durvis aizvērusi arī Āzijas un Tuvo Austrumu nodaļa. Nepietiekamas personāla kapacitātes un novecojušas infrastruktūras dēļ nikuļo Šomburga Afroamerikāņu kultūras pētniecības centrs (*Schomburg Center for Research in Black Culture*) Hārlemā, kā arī Izpildītājmākslas bibliotēka “Linkolna centrā” (*The New York Public Library for the Performing Arts*). Protestētājus interesē, cik ilgi būs jāgaida literatūra no krātuves? NYPL vadība sola, ka grāmatu atgādāšana neaizņems vairāk nekā vienu diennakti. Taču šis risinājums nekompensē būtisku zaudējumu: tūlītēja iespieddarbu saņemšana vairs nebūs iespējama. Pētniecības process ievērojami paildzināsies, jo pētniekiem bieži nepieciešams izskatīt *de visu* ļoti daudz iespieddarbu un nereti izskatāmās

Marmora lauvas statuja pie Ņujorkas publiskās bibliotēkas ieejas

literatūras saraksts nav pilnībā iepriekšparedzams. **“Bibliotēkas sākušas sevi pozicionēt kā institūcijas, kas vairāk rūpējas par elegantu vidi intelektuāļiem, izklaidi, mazāk — par pētniecību, zinātni un zināšanu dziļumu. Par šīm pārmaiņām pētniecībai nāksies dārgi maksāt”**, uzskata Amhērsta koledžas profesors Īlans Stevanss (*Ilan Stavans*). Savukārt mākslas vēsturniece Monika Štrausa (*Monica Strauss*) aizrāda, ka grāmatu pārvietošana uz attālo krātuvi būtu pāragra, jo:

“Grāmatu laikmets vēl nav beidzies. Tas varbūt noslēgsies pēc gadiem 40, bet ne tagad.”

NYPL jaunais prezidents (no 2011.gada 1.jūlija) Antonijs V. Markss (*Anthony W. Marx*) uzsver — abu filiālbibliotēku slēgšana ik gadu ļaujot ietaupīt 10–15 miljonus ASV dolāru, ko varēšot izmantot zinātniskās literatūras iegādei un personāla algošanai. Šo ieguvumu proponē arī NPL valdes loceklis, Hārvarda Universitātes bibliotēkas direktors, grāmatzinātnieks Roberts Darn-ton. Tomēr neviens nav sniedzis konkrētu atbildi, cik daudz ietaupītās naudas novirzīs personāla algošanai — uzsverts protestētāju atbildes vēstulē, kas publicēta izdevumā “The New York of Books” 2012.gada 12.jūlijā. Iepriekšējos gados svītrotā štata vienību atjaunošana bibliotēkas reorganizācijas plānā nav paredzēta, kaut gan kvalificētu darbinieku atlaišana, piemēram, Izpildītājmākslas bibliotēkā, krietni pasliktinājusi pakalpojumu kvalitāti. Protestētāji pieprasa NYPL vadību iepazīstināt sabiedrību ar konkrētu personāla attīstības stratēģiju.

Bažas rada bibliotēkas galvenās ēkas kapacitāte pēc renovācijas. Jau tagad to gadā apmeklē 1,6 miljoni ļaužu, bet pēc renovācijas viņiem pievienosies arī divu integrēto bibliotēku apmeklētāji, kā arī citi interesenti, kuru skaits pēc funkcionalitātes paplašināšanas varētu krietni pieaugt. Vai pētnieki nepalikis aiz durvīm? Viņi bažijas, ka bibliotēka tiks noplicināta par interneta kafējnicu, kurā ļaudīm nāksies iztikt galvenokārt ar interneta meklētāja “Google” piedāvājumu. Tādējādi bibliotēka var zaudēt savu unikālo identitāti un tapt aizvieto-ta ar citām daudzfunkcionālām iestādēm. “Ja vien abas akmens lauvas, kas simbolizē pacietību un gara spēku, spētu runāt, tās valdei sacītu: “Ļaudis, — tas, ka esat izprovocējuši uz publisku neapmierinātības izpausmi tik miermīlīgus grāmattārpus, liecina, ka jūsu problēmas ir pārāk dziļas, lai tās spētu atrisināt ar bibliotēkā gatavotu mokačino kafijas tasi,” tēlaini situāciju raksturo rakstnieks, žurnālists Džons Reiners (*Jon Reiner*). Viņu uztrauc tas, ka kritas grāmatu lasītāju skaits, aizvien mazāk cilvēku apmeklē bibliotēkas ar mērķi iepazīt literatūru. Un bibliotēkas, vismaz ASV, ar prieku tiek vajā no smagajiem, neērtajiem grāmatu plauktiem, lai atbrīvotu telpas nepastarpinātai komunikācijai.

Zinātnieki un rakstnieki pieprasa NYPL vadībai publiskot reorganizācijas/renovācijas plānus, iesaistīt sabiedrību to apspriešanā un lēmumu pieņemšanā. Tādēļ A.Markss piekritis izveidot ekspertu un bibliogrāfu konsultatīvo padomi.

NYPL galvenās ēkas renovācijai nepieciešami 350 miljoni dolāru. Pusi plānots iegūt no abu filiāļu pārdošanas un ziedojumiem (2008.gadā 100 miljonus dolāru ziedoja finansists Stīvens Švarcmans, ēka pārdēvēta viņa vārdā). Pārējo summu piešķirs Ņujorkas pašvaldība.

NYPL sistēma ietver četras galvenās zinātniskās bibliotēkas, kā arī 87 filiāles, kas atvērtas visos lielpilsētas rajonos. Tās krājumā ir 53 miljoni vienību. Nozīmīgākās kolekcijas koncentrētas zinātniskajās bibliotēkās, no kurām divas tiks fundamentāli reorganizētas, bet atlikušās — pagaidām nolemtas nikuļošanai.

Izmantotā informācija

Pogrebin, Robin. New York Public Library Defends Plan to Renovate [tiešsaiste]. *The New York Times*. April 15, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: http://www.nytimes.com/2012/04/16/arts/design/new-york-public-library-counters-critics-of-renovation-plans.html?_r=2

Committee to Save the New York Public Library. President Marx: reconsider the \$350 million plan to remake NYC's landmark central library. *Change.org* [tiešsaiste]. [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.change.org/petitions/president-marx-reconsider-the-350-million-plan-to-remake-nyc-s-landmark-central-library>

Reiner, Jon. America's Public Library Crisis: Who's Reading the Books? *The Newsweek/Daily Beast* [tiešsaiste]. May 23, 2012 [skatīts 2012.g. 1.sept.]. Pieejams: <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/05/23/opposing-the-new-york-public-library-who-s-reading-the-books.html>

Scott, Joan, Crain, Caleb, Petersen, Charles, Darnton, Robert. In Defense of the New York Public Library: An Exchange. *NYREV* [tiešsaiste]. July 12, 2012. Pieejams: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2012/jul/12/defense-new-york-public-library-exchange/?pagination=false>

Sherman, Scott. The Battle Over the New York Public Library, Continued. *The Nation* [tiešsaiste]. April 18, 2012. Pieejams: <http://www.thenation.com/article/167454/battle-over-new-york-public-library-continued#>

Zinātnieki boikotē izdevniecību “Elsevier”

Līdz 2012.gada septembrim **12 656** pētnieki, to skaitā 2173 matemātiķi, 1321 datorzinātnieks, 273 bibliotēku zinātnieki un informācijas zinātnieki pievienojušies izdevniecības “Elsevier” boikotam, ko 2012.gada janvārī savā *blogā* pasludināja Kembridžas Universitātes matemātikas profesors Viljams Gouverss (*William Timothy Gowers*). Viņa aicinājumu tālāk izplatīja lietišķās matemātikas pētnieks, programmētājs Tailers Neilons (*Tailer Neylon*, <http://www.math.nyu.edu/~neylon/index.php>), izveidojot tam atsevišķu vietni “The Cost of Knowledge” (<http://thecostofknowledge.com>). Boikotētāji apņēmušies izdevniecībai vairs neiesniegt savus rakstus un atteikties no recenzentu pienākumiem. Būtiski — par šo darbu zinātnieki honorāru no izdevniecības nesaņem, šo darbu faktiski finansē valsts vai privātuzņēmumi, kas pētniekiem maksā algu.

Boikota pamatojums:

1. Izdevniecība prasa pārāk augstu maksu par speciālo žurnālu abonēšanu.
2. Lai saņemtu nepieciešamos žurnālus, pētniecības institūcijas spiestas iegādāties veselu žurnālu kopu, kurā ir arī tādi nosaukumi, kas pasūtītājam nav vajadzīgi.
3. Izdevniecībai ir spēcīgi lobiji, kas cenšas aizkavēt “Atvērto pieeju” zinātniskajām publikācijām.
4. Pētniecību, redaktoru un recenzentu darbu, kā arī žurnālu abonēšanu lielā mērā finansē valsts, tas ir, visa sabiedrība, kurai ir visai ierobežotas iespējas iepazīt respektablu žurnālu publikācijas.

Boikotu par pamatotu uzskata Austrijas zinātniskās pētniecības veicināšanas fonds (*Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung, FWF*), tomēr piemetinot, ka izdevniecībām ir būtiska loma pētniecības kvalitātes nodrošināšanā un tādēļ to darbinieki pelnījuši adekvātu atlidzību. Tomēr par atbalstu zinātniekiem *FWF* izšķīrusies tādēļ, ka zinātniskajai informācijai nepieciešama

brīva piekļuve — kā sabiedriskajam labumam. *FHF* atzīmē, ka netaisnīga pārdošanas prakse raksturīga arī daudzām citām komerciālām izdevniecībām.

Brīvpieejas izdevumus savu darbu publicēšanai iesaka izvēlēties arī augstskolu bibliotēkas, pat ievērojamā Hārvarda Universitātes bibliotēka, jo ārkārtīgi augstā speciālo žurnālu un datubāzu abonēšanas maksā rada neatrisināmu dilemmu: no kuru resursu iegādes atteikties, lai abonētu dažus šauras specializācijas izdevumus? Lielbritānijas laikraksts "The Guardian" norāda, ka trīs komercuzņēmumi ("Elsevier", "Springer" and "Wiley") monopolizējuši gandrīz visas zinātniskās periodikas izdošanu. Tās izdod vairāk nekā 20 000 nosaukumu. Gandrīz puse (42%) zinātnisko rakstu tiek publicēti šajos izdevumos. Kaut gan bibliotēku finansējums pēdējos gados pastāvīgi krītas, tajā skaitā prestižajās ASV augstskolās, žurnālu cena ik gadu pieaug par vismaz 5–7%. Hārvarda Universitāte 2010.gadā šo izdevniecību žurnālu abonēšanai iztērējusi 3,75 miljonus ASV dolāru, kas sastāda aptuveni 20% no visas periodikas iegādei atvēlētās summas. Tiek minēts, ka izdevniecību peļņa par respektābilo žurnālu pārdošanu ir vismaz 35%, jo netiek maksāts ne rakstu autoriem, ne recenzentiem.

Pretrunīga attieksme Vācijā

Tomēr Leibniza Ekonomikas informācijas centrs Vācijā (*Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft, ZBW*) konstatējis, ka vācu zinātnieki gan atzinīgi vērtē boikotu un zinātniskās informācijas brīvpieejamību, taču respektābilo izdevniecību nespēj ignorēt, jo pastāvošajā zinātnisko iestāžu rangu sistēmā akadēmiskā personāla darbu vērtē pēc publikācijām un to citējamības starptautiski recenzējamās žurnālos.

2.maijā *ZBW* veica 813 ekonomikas pētnieku aptauju. Izrādījās, ka boikota paziņojumu parakstījuši tikai 8% respondentu. Daudzi (39%) tam nemaz nepiekrīt, bet vairākums (46%) par to vispār nebija dzirdējis.

Ekonomikas pētnieku pārsvars (73%) atvērtu pieeju principā gan atbalsta, tomēr atzīst, ka savus darbus publicē lielākoties "klasiskajos" žurnālos, jo tiem ir labāka reputācija. Tikai 6% pētnieku ir zinātniskas publikācijas vispārpieejamos izdevumos, vēl 16% respondentu tiem labprāt savus darbus iesniegtu. Tikai 6% aptaujāto atvērtās pieejas ideju uzskata par dzīvotnespējīgu.

46% respondentu strādā tautsaimniecības institūtos, 39% — biznesa pētniecības institūtos, bet 15% pārstāv citas ekonomikas institūcijas. 34% respondentu bija profesori, bet pārējie — zemāka ranga zinātniskais personāls. Jauno pētnieku atturīgā nostāja izskaidrojama ar to, ka viņiem sava vieta akadēmiskajā pasaulē vēl jāizcīna, tādēļ publikācijas prestižos izdevumos ir vitāli nepieciešamas, savukārt profesori, kuru autoritāte zinātniskajā vidē jau nostiprinājusies, var atļauties lielāku vārda brīvību.

ZBW ir valsts finansēta nacionālā ekonomikas bibliotēka Vācijā, kas nodrošina ekonomikas pētniekus ar nozares informāciju kā tradicionālā, tā elektroniskā

formātā. *ZBW* krājumā ir 4 miljoni sējumu, kā arī 32 000 nozares žurnālu. Institūcija uzņēmusies vispārpieejama ekonomikas informācijas repozitārija "EconStor" veidošanu un izdod starptautiski recenzējamu brīvpieejas žurnālu "Economics".

Reformas nepieciešamību ilustrē starptautiski recenzējamo žurnālu abonēšanas maksā Karlsrūes Tehnoloģiju institūta bibliotēkai 2011./2012.m.g.:

1. *Biochimica et biophysica acta (BBA)* — 20 019 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 100 laidieni gadā.
2. *Chemical physics letters* — 16 507 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 15 laidieni gadā.
3. *Journal of radioanalytical and nuclear chemistry* (Elektronisks izdevums) — 14 116 eiro (izdevējs — "Springer"), 12 laidieni gadā.
4. *Journal of organometallic chemistry* — 13 966 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 12 laidieni gadā.
5. *Journal of mathematical analysis and applications* — 11 321 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 24 laidieni gadā.
6. *Inorganica chimica acta* — 11 067 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 15 laidieni gadā.
7. *Biochemical and biophysical research communications* — 10 695 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 52 laidieni gadā.
8. *Journal of magnetism and magnetic materials* — 10 599 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 24 laidieni gadā.
9. *Journal of coordination chemistry* (Elektronisks izdevums) — 10 314 eiro (izdevējs — "Taylor & Francis"), 24 laidieni gadā.
10. *Computer methods in applied mechanics and engineering* — 10 170 eiro (izdevējs — "Elsevier"), 15 laidieni gadā.

Izmantotā informācija

Alok, Jha. Academic spring: how an angry maths blog sparked a scientific revolution. *Guardian* [tiešsaiste]. 9 April 2012 [skatīts 2012.g. 3.sept.]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/science/2012/apr/09/frustrated-blogpost-boycott-scientific-journals>

Gowers, William Timothy. Elsevier — my part in its downfall. *Gowers's Weblog* [tiešsaiste]. January 21, 2012 [skatīts 2012.g. 3.sept.]. Pieejams: <http://gowers.wordpress.com/2012/01/21/elsevier-my-part-in-its-downfall/>

The Harvard Library: Faculty Advisory Council Memorandum on Journal Pricing: Major Periodical Subscriptions Cannot Be Sustained. Harvard University [tiešsaiste] April 17, 2012 [skatīts 2012.g. 17.aug.]. Pieejams: <http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&tabgroupid=icb.tabgroup143448>

Die 10 teuersten Zeitschriften der KIT-Bibliothek. Karlsruher Institut für Technologie — Universität des Landes Baden-Württemberg und nationales Forschungszentrum in der Helmholtz-Gemeinschaft [tiešsaiste]. [skatīts 2012.g. 3.sept.]. Pieejams: <http://www.bibliothek.kit.edu/cms/teuerste-zeitschriften.php>